

УДК 811.161.2'81-25'342.9

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/30.212460>**Наталія СТРАТУЛАТ,***orcid.org/0000-0001-7738-4311**кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри юридичного документознавства
Національної академії внутрішніх справ
(Київ, Україна) stratulat_natala @ ua.fm***ПИТАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ У ФАХОВОМУ МОВЛЕННІ**

Статтю присвячено актуальним питанням дотримання норм сучасної української літературної мови у професійному мовленні, що є показником загальної культури фахівця і важливим чинником конкурентоспроможності на ринку праці. Дотримання нормативності у фаховому мовленні є одним із основоположних завдань загальнонаціональній політики Української держави на сучасному етапі її розвитку.

Акцентовано увагу на особливостях відповідності граматичних форм загальноприйнятими правилами. Визначено роль граматичних норм в тексті правового характеру як результату мовленнєвого акту, з'ясовано наслідки граматичних порушень.

На основі наукових праць сучасних дослідників висвітлено явище міжмовної інтерференції як наслідок взаємодії української та російської мов, а також описано особливості, характерні для граматичної інтерференції. Описано результати російськомовного інтерференційного впливу на конкретних прикладах.

Встановлено, що для зменшення російськомовного впливу у професійному спілкуванні необхідно вивчати мовні розбіжності (індивідуальні особливості), притаманні окремо кожній з мов – російській і українській.

На мовному матеріалі проаналізовано зразки інтерференційних помилок, які демонструють невластиві для української мови зв'язки на рівні граматики. У процесі дослідження виявлено: типові порушення граматичної норми внаслідок міжмовної інтерференції передусім відображаються на формах іменників чоловічого роду другої відміни, зокрема родового, давального і кличного відмінках. Описано особливості вживання форм кожного з відмінка, а також можливих варіантів. Граматична парадигма відмінка в сучасній українській мові має свої властивості, розбіжні з російською. Незнання цих граматичних ознак спричиняє появу помилок у мовленні. Охарактеризовано основні типи помилок, пов'язаних із граматичною інтерференцією категорії відмінка іменників. Описано на конкретних прикладах (словосполученнях фахового характеру) ті типові порушення, яких припускаються користувачі мови у своєму професійному мовленні.

Окреслено основні шляхи підвищення й удосконалення мовної та мовленнєвої грамотності. Безсумнівно, засвоєння норм чинного Українського правопису – найкращий спосіб подолання мовної некомпетентності. Крім того, керування правописними нормами, зокрема правилами граматики, є неодмінною умовою професійно-мовленнєвої культури.

Ключові слова: професійне мовлення, інтерференція, мовна взаємодія, граматична норма, категорія відмінка, типова помилка.

Natalia STRATULAT,*orcid.org/0000-0001-7738-4311**Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Legal Documentation
National Academy of Internal Affairs
(Kyiv, Ukraine) stratulat_natala @ ua.fm***GRAMMATICAL INTERFERENCE ISSUES IN PROFESSIONAL SPEECH**

The article is devoted to topical issues of compliance with the norms of the modern Ukrainian literary language in professional speech, which is an indicator of the general culture of a specialist. Attention is focused on the peculiarities of the correspondence of grammatical forms to generally accepted rules. The role of grammatical norms in a legal text as a result of a speech act is determined; the consequences of grammatical violations are clarified.

Based on the scientific works of modern scholars, the phenomenon of interlanguage interference as a consequence of the interaction of the Ukrainian and Russian languages is highlighted, and the features specific of grammatical interference are described.

It was established that in order to reduce the Russian-speaking influence in professional communication, it is necessary to study the language differences inherent in each of the languages separately.

The study revealed: typical violations of the grammatical norm as a result of interlanguage interference are primarily reflected in the forms of masculine nouns of the second declension, in particular the generic, dative and vocative cases.

The grammatical paradigm of the case in the modern Ukrainian language has its own properties that diverge from the Russian one. Ignorance of these grammatical signs causes the appearance of errors in speech. The main types of errors associated with grammatical interference of the category of case of nouns are characterized.

The main ways to increase and improve language and speech literacy are identified. Undoubtedly, mastering the norms of the current Ukrainian spelling is the best way to overcome linguistic incompetence. In addition, the management of spelling norms, in particular the rules of grammar is an indispensable condition for a professional-speech culture.

Key words: professional speech, interference, language interaction, grammatical norm, case category, typical error.

Постановка проблеми. На сьогодні питання нормативності у фаховому мовленні є одним із пріоритетних напрямів у загальнонаціональній політиці нашої держави, діяльність якої спрямована передусім на розвиток та утвердження функцій української мови як державної в усіх сферах життєдіяльності та підвищення рівня її престижу. Однією із нагальних потреб, що вимагає негайного вирішення, є вилучення у мовленні фахівців ненормативних інтерферентних утворень на всіх рівнях сучасної української літературної мови, які є наслідком тривалих українсько-російських міжмовних контактів (в історичному та соціологічному аспектах), що, зі свого боку, зумовило посилення процесу інтерференції.

Тому вивчення змін, спричинених інтерферентним впливом, на сучасному етапі наукового розвитку є дуже важливим. Особливо це стосується перетворень (внаслідок інтерференції) в граматичній системі української літературної мови і їх відображенні у фаховому мовленні.

Аналіз досліджень. У сучасному українському мовознавстві наслідки російськомовного інтерферентного впливу розглядалися багатьма дослідниками. Так, у наукових розвідках Т. Єфименко (Єфименко, 2018), О. Мазніченко (Мазніченко, 2010), Л. Масенко (Масенко, 2001), Р. Мацюк (Мацюк, 2002), О. Пономаріва (Пономарів, 2001), О. Сербенської (Сербенська, 2002), О. Стишова (Стишов, 2005), О. Сухомлин (Сухомлин, 2009), О. Шевчук (Шевчук, 2009), А. Яцимирської (Яцимирська, 2004) та ін. представлено різні аспекти порушення у граматичній організації словосполучень та речень, помилки граматичних форм, нечітке розрізнення граматичного значення слів; висвітлено різновиди інтерферентних одиниць, визначено сфери їх функціонування та причини виникнення, проаналізовано проблеми мовної толерантності, виявлено роль граматичної інтерференції у загальнокультурній та лінгвістичній площинах тощо. Проте на сьогодні лишається актуальним питання дослідження фактів процесу інтерференції та спричинених нею граматичних порушень норм сучасної української літературної мови в професійному мовленні.

У зв'язку із цим **метою статті** є аналіз найбільш характерних явищ граматичної інтерфе-

ренції у професійному мовленні правників. Мета передбачила вирішення таких завдань: з'ясувати зміст понять «міжмовна інтерференція», «граматична інтерференція»; виявити причини недотримання граматичних норм в мовленнєвій практиці; охарактеризувати виявлені граматичні помилки, зумовлені явищем інтерференції (порушення категорії відмінка чоловічого роду другої особи); розробити шляхи підвищення рівня культури мови, у першу чергу, фахівців правової сфери.

Виклад основного матеріалу. Щодо явища міжмовної інтерференції в сучасних дослідженнях репрезентовано різні погляди вчених. Так, О. Шевчук розглядає це поняття як один із типів мовної взаємодії, який відбувається в межах і внаслідок мовного контакту (Шевчук, 2009: 134). У. Вайнрайх називає міжмовну інтерференцію відхиленням від норми мови (Вайнрайх, 1972: 27). На думку С. Семчинського, це «процес взаємодії систем та елементів цих систем у мовах, що контактують» (Семчинський, 1974: 3). Л. Крисін і В. Беликов – як помилку, що виникає в мові внаслідок впливу іншої як неконтрольований процес (Беликов, Крысин: 2001). Незважаючи на різні визначення міжмовної інтерференції, дослідники одностайні в тому, що це процес мимовільної інтерпретації однієї мови через посередництво іншої.

Грамматична ж інтерференція, на думку дослідників, є найбільш небезпечною, оскільки «небезпека» полягає в тому, що так званий граматичний суржик (будова і форма слова, словосполучення) стосується будови мови і проникає у внутрішню систему мови (Сухомлин, 2009: 286). Інтерференція, що пов'язана з граматичними нормами, відображається на своєрідному «викривленні» граматичних категорій (роду, числа, відмінка, ступеня та ін.). Загроза від граматичної інтерференції (як і будь якої іншої) у тому, що коли «інтерферентні явища починають проникати в мову: відбувається заміна елементів однієї мови елементами іншої, що носіями мови сприймаються як норма» (Шевчук, 2009: 134).

Порушення норм сучасної української літературної мови, зокрема граматичних, зі свого боку, шляхом інтерференції спричиняє порушення норм культури мовлення. Невідповідність ustalеним мовним традиціям, відхилення, відступ

від загальноприйнятих правил, законів мовної системи – це руйнування законів мовленнєвої культури. Тому слушною буде думка сучасної дослідниці, що граматична інтерференція – «це порушення білінгвом правил співвіднесення граматичних систем рідної мови та іноземної мови, які виявляються в мовленнєвих відхиленнях від граматичної норми» (Паскарь, 1989: 7).

Процес інтерференції, який розглядаємо в нашому дослідженні, пов'язаний із російсько-українськими міжмовними відносинами, тому варто його вивчати в аспектах особливостей цих двох мов.

Грамматичним системам української і російської мов властиві спільні особливості в багатьох відношеннях. Так, іменник і в українській, і в російській мовах має категорію роду, числа, відмінка. Проте, звичайно, кожна з мов має свої граматичні ознаки, властиві лише їй. Наприклад, в українській мові, на відміну від російської, сім відмінків (в російській – шість), наявний кличний відмінок є характерною рисою української мовної системи. Незнання особливостей кожної з мов, ототожнення їх на рівні граматики (як і на інших рівнях), безперечно, спричиняє появу процесу своєрідної «підміни» елементів однієї мови елементами іншої. Грамматичні інтерфедеми, або ж граматичні суржики, «розхитують» систему мови. «Таке втручання дестабілізує основні закономірності функціонування мови, руйнує підвалини, на яких надбудовується уся складна структура загальноприйнятих мовних правил та законів» (Сухомлин, 2009: 286).

Розглянемо типові помилки, поширені в мовленні фахівців правової сфери, що зумовлені явищем граматичної інтерференції, зокрема категорії відмінка іменника (чоловічий рід, друга відміна), внаслідок чого виникають зміни в граматичних моделях та відношеннях.

Часто інтерференційного російськомовного впливу зазнають відмінкові закінчення іменника другої відміни (форма родового відмінка) в українській мові. Це пояснюється тим, що в російській мові іменникові одиниці другої відміни мають лише закінчення **-а (-я)**. А в українській, поряд із закінченням **-а (-я)**, функціонує флексія **-у (-ю)** – характерна для системи цієї мови. Така відмінність і є однією з причин недотримання в процесі мовленнєвої діяльності відповідних правил граматики. Крім того, вживання того (**-а (-я)**) чи іншого (**-у (-ю)**) закінчення в українській мові залежить від лексичної семантики слова. Тому «щоб зменшити вплив морфологічної інтерференції у професійному спілкуванні ..., необхідно вивчати мовні розбіжності» (Єфименко, 2018: 91).

Першочергово – особливості мови, носієм якої ти є як громадянин держави, і інтереси якої представляєш через мовленнєво-професійну діяльність, зокрема правову.

Проаналізуємо зразки інтерферентних помилок, які демонструють невласиві для української мови зв'язки на рівні граматики. Зазначимо, що приклади подаємо у словосполученнях як елементах мовлення для наочного відображення порушення словоформи, відповідно до граматичної валентності. Численними є випадки ненормативного вживання іменників чоловічого роду в родовому відмінку: *службовець департаменту, підтвердження факта, відсутність доказу, оформлення протокола, система Державного апарату, матеріали кодекса, вибір ефективного способу, психологічний аспект аналізу, експертиза правового тексту, початок експерименту, сутність принципу*. Як бачимо, скальковані флексії демонструють своєрідне «вторгнення» в українську мову російських одиниць, порушуючи одночасно граматичні норми і правила правопису.

Через граматичну необізнаність, що породжує мовну і мовленнєву ліню, користувач вибирає простіший (на його погляд) спосіб – ненормативну уніфікованість, застосовуючи в мовленні для форми іменника чоловічого роду в родовому відмінку лише закінчення **-а (-я)**. Зрозуміло, що така форма слів (*департаменту, факта, доказу, протокола, апарату, кодекса, способу, аналізу, тексту, експерименту, принципу (рос.)*) для російської мови, зафіксована в академічних лексикографічних працях (Ожегов, 2014), абсолютно правомірна, оскільки є нормою. Натомість граматики української мови репрезентує нормативний варіант цих слів в іншій формі: *службовець департаменту, підтвердження факту, відсутність доказу, оформлення протоколу, система Державного апарату, матеріали кодексу, вибір ефективного способу, психологічний аспект аналізу, експертиза правового тексту, початок експерименту, сутність принципу*.

Зі свого боку, «розхитує» мовні норми також недоречне вживання власне українського закінчення **-у (-ю)** замість нормативного **-а (-я)**. Прослідкувати приклади зазначених порушень можна на таких одиницях: *важливість документу, особливості суб'єкту, характеристика предмету, відображення ступеню готовності, відповідно до графіку занять*. Проте граматики сучасної української літературної мови подає як нормативний варіант цих слів у родовому відмінку – інший: *важливість документа, особливості суб'єкта, характеристика предмета, відображення*

ступеня готовності, відповідно до графіка занять, що і визначає характерну ознаку української граматичної системи.

У професійному мовленні помітна й тенденція до порушення форми слова (закінчення) через нерозрізнення семантики його, скільки флексія в мові виражає не тільки граматичне значення, а й лексичне. Тому у цьому випадку ненормативне вживання відмінкових закінчень іменників II відміни чоловічого роду в родовому відмінку спричиняє помилки на рівні граматики, і лексики. Наприклад, закінчення **-у (-ю)** в словах *терміну, інструменту* у невластивому їм значенні: *невідповідність юридичного терміну, викрадення музичного інструменту*.

Проте Український правопис як документ, що регламентує мовні норми, подає таке правило: закінчення **-у (-ю)** мають абстрактні іменники чоловічого роду (назви якостей і властивостей, назви процесів, станів, збірних понять, властивостей, просторових реалій та ін.) (Пономарів, 2001: 90], а закінчення **-а (-я)** переважно – на позначення конкретного значення. І зрозуміло, закінчення **-у (-ю)** буде мати лексична одиниця *термін* із семантикою «проміжок часу; строк; установлений момент»: *протягом зазначеного терміну*, а також слово *інструмент* у значенні «збірне, сукупність знарядь праці». Зазначені ж вище кальки, відповідно до загальноприйнятих правил в українській мові й з огляду на семантику, у нормативному варіанті мають закінчення **-а (-я)**. Так, *невідповідність юридичного терміна*, оскільки словник фіксує таке значення: «слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо», а також *викрадення музичного інструмента*, зважаючи на семантику «знаряддя для праці; те саме, що музичний інструмент».

Такі невинуваті помилки, що відображають порушення граматичної і лексичної валентності є непоодинокими випадками. Варто слідкувати за дотриманням особливостей, належних українській системі мови, які відображає нормативний документ «Український правопис». Наприклад, *рішення Державного апарату* «установа, сукупність установ, що обслуговують яку-небудь ділянку державного управління» – *за допомогою копіювального апарата* «прилад, пристрій для виконання якої-небудь роботи»; *стіна з керамічного блока* «частина споруди, машини» – *створення політичного блоку* «об'єднання держав, організацій, партій»; *підписання акта* «офіційний документ» – *вчинення терористичного акту*

«окремий прояв якої-небудь діяльності; дія, подія, вчинок»; *ушкодження життєвоважливого органа* «частина тіла» – *очільник адміністративного органу* «установа, що виконує певні функції в галузі державного управління, контролю».

До окремої групи помилок, які, на жаль, мають системний характер, слід віднести порушення нормативних закінчень давального відмінка іменників. Відмінкова система української мови має свої особливості (на відміну від російської) щодо флексій форми давального відмінка чоловічого роду другої відміни. Це виражається у наявній подвійній формі закінчень – повній та короткій (оскільки українській мові для відображення характерної риси – мелодійності, милозвучності – властиве чергування, яке поширюється і на рівні відмінкових флексій) **-ові, -еві (-єві), -у (-ю)**: *Батькові* – *батьку*, *директорові* – *директору*, *Петрові* – *Петру*, *Коваленкові* – *Коваленку*, *секретареві* – *секретарю*. При цьому, як зазначено у чинному Правописі, коли в тексті уживано поряд декілька іменників чоловічого роду у формі давального відмінка однини, то для уникнення одноманітних відмінкових закінчень потрібно спочатку використовувати закінчення **-ові, -еві (-єві)**, а тоді – **-у (-ю)**: *Симоненкові Олесю Андрійовичу, Леонідові Миколайовичу Куценку, добродієві бригадиру, панові капітану*.

Оскільки фахове мовлення має свою специфіку, то, власне, ця специфіка охоплює граматичні категорії, зокрема категорію відмінка. Передусім це проявляється в письмовій формі мовлення і відображається на особливостях укладання офіційних документів. Так, у реквізиті адресат (що, згідно з вимогами до створення документів оформлюємо у формі давального відмінку) посади зазначаємо в повній формі (**-ові, -еві (-єві)**): *ректорові, начальникові, керівникові, завідувачеві, заступникові*; регалії (науковий ступінь, вчене звання, військове звання, звання поліцейського та ін.) посадовця – у короткій: *кандидату юридичних наук; професору; полковнику; генералу поліції*

Помилковим є вживання спочатку (на позначення посади) короткої, а потім (на позначення регалій) – повної форми. Наприклад, *Ректору Національної академії внутрішніх справ, генералові поліції другого рангу, докторові наук, професорові*. Або ж у реквізиті «адресат» використовувати виключно одну форму: чи коротку, чи повну, що є порушенням і норм мови, і норм професійного мовлення. Нормативний варіант для офіційного документа: *Ректорові Національної академії внутрішніх справ, генералу поліції другого рангу, доктору наук, професору*.

Зазначимо, що прийнятним в реквізиті «адресат» є вживання імені та прізвища в короткій формі: *Івану Петренку*.

У тексті ж як складнику документа поширюється правило, зазначене вище. Як свідчать наведені приклади, неправомірне вживання форми давального відмінка також є наслідком явища інтерференції (у цьому випадку – негативної). Причому вона може бути як частковою, так і повною.

Розповсюдженням недоліком, що репрезентує порушення норм української літературної мови на граматичному рівні, є заміна кличного відмінка називним. Така «плутанина» як актуальна проблема професійного мовлення зумовлена, і це безсумнівно, наявністю в українській мові кличного відмінка і відсутністю його в російській. Варто сказати, що «варіантів» помилок щодо кличного відмінка – найбільше, що, власне, природно.

Якщо в українській граматиці родовий і давальний відмінки як категорії мають свої особливості, варіанти, (для родового: поряд із флексією **-а (-я)** характерна – у **(-ю)**; для давального – довга та коротка форми), відмінні від російської, то кличного в граматиці російської мови немає. Цей відмінок притаманний виключно відмінковій парадигмі системи української мови. При інтерференції норма російської мови (шість відмінків) переноситься на ґрунт української (повна інтерференція).

Зупинимось на найпоширеніших інтерференціях, зумовлених порушенням норм відмінювання іменників при вживанні кличної форми.

Як уже зазначалося, типовою помилкою є своєрідна «підміна» кличного відмінка називним. Наприклад, *пан депутат, маляр Петро, Іван Петрович, товариш генерал, друг Віталій, босць, побратим, українець* замість нормативного варіанта *пане депутате, маляре Петре, Іване Петровичу, товаришу генерале, друже Віталію, бійцю, побратиме, українцю*.

Поряд із помилками такого характеру існують також інші недотримання граматичних норм. Так, чинний Правопис фіксує правило: у звертаннях, що складаються з двох загальних назв, форму кличного відмінка мають обидва слова: *добродію стороже, пане лейтенанте*. А помилкове вживання зустрічаємо в мовленні, коли одне із слів в називному відмінку, інше – в кличному: *добродій стороже, пан лейтенанте* або *добродію сторож, пане лейтенант* (часткова інтерференція).

Така ж ситуація (часткова інтерференція) прослідковується і в звертаннях з двох лексичних одиниць, де одна – загальна назва, інша – власна.

Порушення норм відмінювання іменників: *пане Петро, лікарю Віталій* або *пан Петре, лікар Віталію*. Нормативним же, відповідно до українського Правопису, буде варіант *пане Петре, лікарю Віталію*, оскільки загальноприйняте правило стверджує: у звертаннях, що складаються із загальної назви та імені, форму кличного відмінка набувають і загальна назва, і власне ім'я [17, с. 96].

У межах цього виду порушення зустрічається також помилка в кличному відмінку, коли два слова – власні назви (ім'я, по батькові): *Наталіє Вікторівна, Володимире Іванович* або *Наталія Вікторівно, Володимир Івановичу*. Нормативний варіант, характерний для граматики української мови, *Наталіє Вікторівно, Володимире Івановичу* (Правопис фіксує: у звертаннях, що складаються з двох власних назв – імені та по батькові, обидва слова мають закінчення кличного відмінка).

Інша ситуація з флексіями кличного відмінка у звертаннях, що складаються із загальної назви та прізвища. За правилом форму кличного відмінка набувають і загальна назва, і власне – прізвище: *полковнику Пертенку, пене Фецуку*, проте можливі також поєднання форми кличного відмінка іменника загальної назви та форми кличного відмінка прізвища, однакової з формою називного відмінка: *полковнику Пертенко, пене Фецук*. Незважаючи на те, що для цього правила характерна варіативність, все рівно зустрічаються його порушення, на зразок, *полковник Петренку, пан Фецуку*.

Висновки. Отже, проаналізований мовний матеріал дозволяє стверджувати, що дотримання граматичних норм, як і будь-яких інших норм української літературної мови, є важливим чинником фахової мовленнєвої культури. Граматичні помилки, що виникли внаслідок інтерференції як явище взаємодії українсько-російських міжмовних контактів, потребують ретельного відстеження і видалення в процесі мовленнєвої діяльності правників. Для підвищення і удосконалення мовної та мовленнєвої грамотності пропонуємо в обов'язковому порядку засвоїти норми Українського правопису в чинній редакції 2019 року, застосовуючи їх на практиці; пильно стежити за своїм мовленням, не допускаючи помилок; за наявності – відпрацьовувати порушення мовних норм; користуватися академічними словниками, а також довідковою і навчальною літературою, що репрезентує мовні норми сучасної української літературної мови.

Зважаючи на те, що причинами граматичних недоліків у мовленні є як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники, то щодо останніх (елемен-

тарна мовна безграмотність, відсутність знань правил літературної мови) – усунути їх можна лише постійною працею над підвищенням рівня мовної і мовленнєвої культури, в основі якої лежать норми української мови. Передусім це стосується типових граматичних інтерферентних помилок, що характерні для професійного мовлення правників: порушення норм категорії відмінка (родового, давального, кличного) іменника чоловічого роду другої особи. Зафіксовано, що ненормативне вживання передусім керованих форм іменників пов'язано із власне українськими

ознаками відмінкової парадигми: для родового відмінка – наявність поряд із закінченням **-а (-я)**, яке також характерне для російської мови, флексії **-у (-ю)**; для давального відмінка – функціонування паралельних форм – довгої і короткої (а в російській – лише одна); існування кличного відмінка (відсутність його – у російській). Таким чином, обізнаність із ймовірними граматичними помилками дозволить уникнути «плутанини» між українською і російською формами слів – найбільш типових порушень у професійно-мовленнєвій практиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беликов В. И., Крысин Л. П. Социоллингвистика. Москва : Рос. гос. гуманитар. ун-т, 2001. 439 с.
2. Вайнрайх У. Одноязычие и многоязычие. *Новое в лингвистике*. Вып. 6. Языковые контакты. Москва : Прогресс, 1972. С. 25–30.
3. Єфименко Т. М. Проблеми професійно-орієнтованої міжкультурної комунікації та перекладу, що обумовлені граматичною інтерференцією. *Young Scientist*. № 4.4 (56.4). April, 2018. С. 89–94
4. Мазніченко О. І. Специфіка інтерференції при українсько-російському та арабсько-французькому білінгвізмах. *Сходознавство*. 2010. № 52. С. 36–45.
5. Масенко Л. Мовно-культурна ситуація в Україні (Соціопсихологічні чинники формування). *Дивослово*. 2001. № 10. С. 7–10.
6. Мацюк Р. Суржик для інтелігенції: довідник з історії найновішого поступу 1998-2001. Львів, 2002. 256 с.
7. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка. Москва : Мир и образование, 2014. 1376 с.
8. Пономарів О. Д., Різун В. В., Шевченко Л. Ю. Сучасна українська мова: підручник, 2-ге вид., перероб. Київ : Либідь, 2001, 314 с.
9. Паскарь Л. М. Грамматическая интерференция в русской речи студентов-молдаван и пути ее преодоления в практическом курсе русского языка. Москва : Высш. шк., 1989. 139 с.
10. Семчинський С. В. Семантична інтерференція мов : навч. посібн. Київ, 1974. 326 с.
11. Сербенська О. Суржик: «низька мова», безлад чи мовна патологія? *Мовні конфлікти та гармонізація суспільства*. Матеріали наук. конференції (28-29 травн. 2001 р.), Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2002. С. 213–218.
12. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття: на матеріалі мови засобів масової інформації. 2-ге вид., переобл. Київ : Пугач, 2005. 388 с.
13. Сухомлин О. Проблема суржику в контексті мовної толерантності журналіста. *Вісник Львівського університету*. Серія журн. 2009. Вип. 32. С. 282–291.
14. Український правопис \ НАН України, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні; Інститут української мови – стереотип. вид. Київ : Наук. думка, 2003. 240 с.
15. Шевчук О. Граматична інтерференція в сучасній українській літературній мові (на матеріалі україномовної преси міста Донецька). *Вісник Львівського університету*. Серія філол. 2009. Вип. 46. Ч. 1. С. 134–139.
16. Яцимірська М. Культура фахової мови журналіста. Львів : ПАІС, 2004, 246 с.
17. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/ukrayinskij-pravopis-2019>.
18. URL : <http://sum.in.ua>.
19. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161/2010#Text>.

REFERENCES

1. Belikov V. Y., Krysin L. P. Sotsyolynhvistika [Sociolinguistics]. Moskva: Ros. hos. humanit. un-t, 2001. 439 s. [in Russian].
2. Vainraikh U. Odnoiazychie i mnohoiazychie. Novoie v linhvistike. [Monolingualism and multilingualism. New in linguistics]. Vyp. 6. Yazykovyie kontakty. Moskva : Prohress, 1972. S. 25–30 [in Russian].
3. Yefymenko T.M. Problemy profesiino-oriietovanoi mizhkulturnoi komunikatsii ta perekladu, shcho obumovleni hramatychnoiu interferentsiieiu [Problems of professionally-oriented intercultural communication and translation due to grammatical interference]. *Young Scientist*. № 4.4 (56.4). April, 2018. S. 89-94 [in Ukrainian].
4. Maznichenko O. I. Spetsyfika interferentsii pry ukrainsko-rosiiskomu ta arabsko-frantsuzkomu bilinhvizmakh [Specifics of interference in Ukrainian-Russian and Arab-French bilingualism]. *Skhodoznavstvo*. 2010. № 52. S. 36–45 [in Ukrainian].
5. Masenko L. Movno-kulturna sytuatsia v Ukraini (Sotsiopsykholohichni chynnyky formuvannia) [Linguistic and cultural situation in Ukraine (Sociopsychological factors of formation)]. *Dyvoslovo*. 2001. №10. S. 7–10 [in Ukrainian].
6. Matsiuk R. Surzhyk dlia intelihtentsii: dovidnyk z istorii nainovishoho postupu 1998-2001 [Surzhyk for the intellectuals: a guide to the history of recent progress 1998-2001]. Lviv, 2002. 256 s. [in Ukrainian].

7. Ozhehov S. I. Tolkovy slovar russkoho yazyka [Explanatory dictionary of the Russian language]. Moskva: Mir i obrazovanie, 2014. 1376 s. [in Russian].
8. Ponomariv O. D., Rizun V. V., Shevchenko L. Yu. Suchasna ukrainska mova: pidruchnyk, 2-he vyd., pererob [Modern Ukrainian language: textbook, 2nd ed.] Kyiv: Lybid, 2001, 314 s. [in Ukrainian].
9. Paskar L. M. Hrammaticheskaiia interferentsiia v russkoi rechi studentov-moldavan i puti ieio preodoleniia v prakticheskom kurse russkoho yazyka [Grammatical interference in the Russian language of Moldovan students and ways to overcome it in the practical course of the Russian language]. Moskva: Vyssh. shk., 1989. 139 s. [in Russian].
10. Semchynskyi S. V. Semantychna interferentsiia mov: navch. posibn. [Semantic interference of languages: textbook. manual] Kyiv, 1974. 326 s. [in Ukrainian].
11. Serbenska O. Surzhyk: «nyzka mova», bezlad chy movna patolohiia? Movni konflikty ta harmonizatsiia suspilstva [Surzhik: "low language", disorder or language pathology? Language conflicts and harmonization of society]. Materialy nauk. konferentsii (28-29 travn. 2001 r.), Kyiv: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr «Kyivskiy universytet», 2002. S. 213–218. [in Ukrainian].
12. Styshov O.A. Ukrainska leksyka kintsia XX stolittia: na materiali movy zasobiv masovoi informatsii. 2-he vyd., pereobl [Ukrainian vocabulary of the end of the XX century: on the material of the language of mass media. 2nd ed]. Kyiv: Puhach, 2005. 388 s. [in Ukrainian].
13. Sukhomlyn O. Problema surzhyku v konteksti movnoi tolerantnosti zhurnalista [The problem of surzhik in the context of language tolerance of a journalist]. Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii zhurn. 2009. Vyp. 32. S. 282–291 [in Ukrainian].
14. Ukrainskyi pravopys \ NAN Ukrainy, In-t movoznavstva im. O.O. Potebni [Ukrainian spelling\ NAS of Ukraine, Institute of Linguistics named O.O. Potebni The Institute of the Ukrainian Language] – stereotyp. vyd. K. : Nauk. dumka, 2003. 240 s. [in Ukrainian].
15. Shevchuk O. Hramatychna interferentsiia v suchasnii ukrainskii literaturnii movi (na materiali ukrainomovnoi presy mista Donetska) [Grammatical interference in the modern Ukrainian literary language (on the material of the Ukrainian-language press of the city of Donetsk)]. Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii filol. 2009. Vyp. 46. Ch. 1. S. 134–139 [in Ukrainian].
16. Yatsymirska M. Kultura fakhovoi movy zhurnalista [The culture of the professional language of the journalist]. Lviv: PAIS, 2004, 246 s. [in Ukrainian].
17. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/ukrayinskij-pravopis-2019>
18. <http://sum.in.ua>
19. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161/2010#Text>